

MOLNÁR ISTVÁN

Az elfelejtett város

A szerző nem teljesen ismeretlen a Pápa várostörténetét kutatók és az egyháztörténészek körében, hiszen írásából a Pápai Művelődéstörténeti Társaság 2001-ben már kiadott egy válogatást.¹

Molnár István Tüskeváron (Veszprém vm.) született 1906. augusztus 7-én Molnár Imre földműves és Bodó Julianna házasságából.² A tatari piarista gimnáziumban a kapucinusok nevelőintézetének növendékeként tanult. Az érettségit (1924) követően a veszprémi szemináriumban folytatta tanulmányait. 1928-ban szentelték pappá. 1933-ban középiskolai hittanári oklevelet szerzett. 1928–1933 között Siófokon volt káplán. 1933–1937 között Kaposváron, 1937-től Pápán hittanárként tevékenykedett. A pápai Szent Anna Plébánia megszervezése (1943) után annak gondozását is ellátta. Czapik Gyula veszprémi püspök rendeletére 1940 szeptemberétől vasár- és ünnepnaponként misézett a Kálvária kápolnában. 1947-től haláláig Tüskeváron élt, itt hunyt el 1983. november 3-án. 1972-ben a veszprémi Szent István és Szent Imre templom igazgatójává nevezték ki. 1978-tól veszprémi kanonok. Siófokon cserkészcsapatot, községi népművészeti és régészeti gyűjteményt szervezett, Pápán 1942-ben rendezte a város levéltárát, bővítette a Szent Anna templom sekrestyéjét, a szentély mellé oratóriumot és kultúrtermet építtetett. Levéltár-ismertetője nyomtatásban is megjelent. Nevéhez fűződik a tüskevári falumúzeum megalapítása (1961), amely napjainkban Helytörténeti Múzeum néven működik.³

Molnár István a pápai református főgimnázium katolikus növendékeinek hitoktatójaként jó kapcsolatot ápolt a református gimnáziumi tanárokkal is. A kollégium cserkészcsapatának tiszteként például 1940 nyarán részt vett a felvidéki Csicsón szervezett kéthetes cserkész tábor munkájában. A szervezésben, a Csallóköz megismertetésében Kúr Géza csicsói református lelkész volt a segítségükre.⁴

Írásai a helyi, megyei és országos hírlapokban, folyóiratokban jelentek meg. Belső munkatársa volt a Pápa és Vidéke c. hetilapnak, amely legtöbb írását közölte.⁵ Történeti cikkei hiánypótlónak számítottak.

¹ MEZEI 147–235.

² Életrajzát közli: PFEIFFER 1987. 160–161.

³ Az 1961 őszén megnyílt falumúzeum Molnár István 15 éves gyűjtőmunkájának eredményeként jött létre, mintegy 1500 tárgyat tartalmazott. Vö. ÉRI 1963. 18.

⁴ Táborozás. = DPL 51 (1940) 28. sz. (július 14.) 132. Kúr Géza 1920-tól volt a Csehszlovákiához került Csicsón lelkész. A község a Felvidék visszacsatolásával átmenetileg újra Magyarországhoz került. Önéletrajzát közli: KRÁNITZ 2013. 241–244. Édesanyja, özv. Kúr Gézáné sz. Nagy Vilma mint lelkészfeleség szintén megírta önéletrajzát. Uo. 244–245. A mai helytörténeti gyűjteményről: www.tuskevar.hu

⁵ A Pápa és Vidéke 1906. május 27. és 1944. október 1. között jelent meg, 1925–1944 között a Pápai Katolikus Kör volt a kiadója. NAGY 1957. 64.

tak, mivel levéltári kutatáson alapultak és korábban nem ismert tényekre, összefüggésekre hívták fel a figyelmet. Közíróként időszerű kérdésekben is kifejtette véleményét. Egy alkalommal nyilvános vitát is folytatott Varga László református gimnáziumi tanárral.⁶ Számos kortársával egyetértésben helyeselte a zsidók gazdasági, társadalmi, politikai térnyerésének megakadályozását, az ellenük bevezetett korlátozó intézkedéseket. 1944 tavaszától, az ország német megszállásától már alig írt, a nyilas hatalomátvétel után elhallgatott, s 1945 után sem adott közre írást a pápai sajtóban. Számos munkája kéziratban maradt fenn. Jelentős kéziratok hagyatékát a Veszprémi Érseki Levéltár őrzi.⁷

Molnár István egy évtizedes pápai munkássága során kiemelkedő szervezőmunkát végzett a katolikus közéletben. Irányította az Actio Catholica helyi szervezetét, a Jézus Szíve Szövetséget, a református kollégium katolikus diákjaiból alakult Szent Imre Kört. 1943-ban a Szent Imre Kör 10 éves jubileumi ünnepségén is jelen volt és felszólalt.⁸ 1944 tavaszától a Belvárosi Katolikus Kör társelnökéként tevékenykedett. Olvasóink bizonyára meglepődnek, ha elmondom: szenvedélyes bélyeggyűjtő volt, tagja és főtítkára a Pápai Bélyeggyűjtő Egyesületnek.⁹ Számtalan ismeretterjesztő előadást tartott a pápai egyesületekben: a Jókai Körben (1939),¹⁰ a Baross Szövetség Pápa és Vidéke Szervezetében (1942),¹¹ az iparoskörben¹² és másutt.

Kutatóként tudatosan foglalkozott a város, a szerzetesrendek (pálosok, bencések, ferencesek) történetével. Sokoldalú érdeklődését tanúsítja műveinek válogatott bibliográfiája, melyet a Függelékben teszünk közzé.

Az újraközlő rovatba kiválasztott hírlapi cikke a templomi temetkezési helyek (kripták) XVIII. századi történetét tárta az olvasó elé. Írását mai helyesírással, a dátumok feloldásával, a sok ... elhagyásával, lábjegyzetekkel kiegészítve tesszük közzé. (– HUDI J.)

⁶ Molnár 1943-ban, az alsóvárosi köztemető bővítésekor és a ravatalozó építésekor azt szerette volna, ha a katolikusok részére külön temetőrészt jelölnek ki, javaslatát azonban Varga László a jogszabályokra és a nemzeti egységre hivatkozva elutasította és a közös temetkezés mellett érvelt. VARGA László: A nemzeti egységért. = PH 40 (1943) 38. sz. (szeptember 18.) 2. Uő.: A nemzeti egységért. – Válasz Molnár István cikkére. – Uo. 40. sz. (október 2.) 1. MOLNÁR István: „A nemzeti egységért?” Válasz Varga László cikkére. = PV 40 (1943) 39. sz. (szeptember 26.) 2.

⁷ Életrajza: MEZEI 2001. 145., hagyatéka: VÉL VIII. 30. Molnár István hagyatéka (1906–1983) 3,70 ifm. Vö. KARLINSZKY 2013. 38.

⁸ Szt. Imre-kör jubiláris gyűlése. = PH 40 (1943) 15. sz. (április 10.) 2.

⁹ Bélyeggyűjtők összejövetele. = PH 39 (1942) 52. sz. (december 30.) 3. –1942-ben dr. Földy József volt az egyesület elnöke, Molnár a főtítkára.

¹⁰ A Jókai-kör évadzáró ülése. = PH 36 (1939) 17. sz. (április 29.) 3.

¹¹ Előadó-est. = PH 39 (1942) 43. sz. (október 24.) 3.

¹² Kormányzó urunk ünneplése. = PH 40 (1943) 50. sz. december 11. 1.

AVÁROS SZÍVE, forgalmának középpontja a Fő tér. Ezrek és ezrek járnak, rohannak és sétálnak itt. Üzleteket kötnek. Alkusznak, csálnak, keresnek és vesztenek. A tér közepén lévő csodásan szép templomban nagyon sokan szentmisét hallgatnak és a szentségekhez járulnak. Élet és lüktetés van a téren. Pedig a csend birodalma terül el alatta és körülötte.¹³

Az elfeledett város felett rohan az élet. Utak voltak itt, de a tovarohanás letiporta. Örök pihenő hajlékok épültek, de a hátramaradottak lerombolták és végül elfelejtették. Többen laknak itt, mint az élők városában.

A Fő tér zaja, rohanása, üzleti forgalma, zsibvásári lármája alatt ezrek pihennek. Hiába a láрма, a túlkölés és a zaj, pihenésük álmát megzavarni nem lehet.

Templomaink alatt még az elfelejtett városnak lakói dacolnak a legnagyobb ellenséggel, a teljes porrá levéssel szemben. Itt még az elmúlt életnek egy-két nyomait feltalálhatjuk. Vakító sötétség fogad a nagytemplom alatti kriptában. A levegő nyirkos és dohos. Por mindenütt. Korhadás, rothadás, az elmúlás jelei mindenütt. Az elfelejtettek városában járunk. Itt a halál őfelsége uralkodik. Törvénye nem tűr visszaélést, megalkuvást, vagy könyörületet.

A krypta legelső lakója Biricz József, a város buzgó plébánosa.¹⁴ Templom épülésekor működött, fáradozott és apostolkodott. A befejezést nem érthette meg. 1784. március 12-én költözködött az örök lakásba. A következő év március idusán egy jobbágy, Himberger Gábor következett. Talán az építkezésnél szerzett érdemeket?

¹³ A pápai Fő téri plébániatemplom környékének múltját a belváros-rekonstrukciót megelőző régészeti feltárás során ismerték meg közelebbről a régészek. Szvath Márton, Mordovin Maxim és Kovács Enikő a középkori és újkori városra vonatkozó kutatási eredményeit a 800 éves várostörténeti konferencián, 2014. május 21-én ismertette meg a nagyközönséggel.

¹⁴ Biricz József (Haracsony, 1724. március 3. – Pápa, 1784. március 12.) a győri szemináriumban tanult plébános 1778-ban Pápateszérről került Páparra, ahol haláláig szolgált. Kívánsága szerint az új templom kriptájába temették. Végrendeletében a plébániatemplomra 200, az 1779-es tűzvészben megrongálódott Szent Anna temetőkápolnára 70, a városi kórházra és a konvertita szegények ruházkodására 25–25 ezüstforintot hagyott. Vö. KISS 1908. 134., BEDY 1937. 304., PFEIFFER 1987. 289.

A lejáratától jobbra vasráccsal elkerített helyen főúri lakosztály található. Legelső lakója: Esterházy Ferenc gróf. 1785. november 7-én Bécsből indult a 71 éves kegyúr legújabb otthonába, hogy örök pihenőt találjon.¹⁵ Felesége, Grasalkovits Erzsébet grófnő ugyanezen az úton jött Bécsből 1823. április 3-án, hogy a porrá levésben is férje mellett lehessen.¹⁶

A 100 év előtt közismert vezetők és nemesek korhadó lakásai is találhatók. Boross János kapitány¹⁷ 1785. okt. 4-én, Tallián Ferenc¹⁸ táblabíró 1786. december 10-én, Hőgyészi Imre¹⁹ 1787. április 8-án, Fodor György 1825. március 15-én és Káldy János²⁰ 1827. június 2-án jöttek a csend hazájába.

Jobbágylakásokat is találunk: Horváth Pál 1785.²¹ április 15., Lehőcz István 1786. február 19., Bán József 1787. október 2., Puha József 1831. január 9.

¹⁵ Galánthai gróf Esterházy Ferenc (Bécs, 1715. szeptember 19. – Cseklész, 1785. november 7.) főkancellár, gr. Esterházy Károly egri püspök bátyja. 1760-tól mosoni főispán, 1762-től kancellár, 1773–1783 között főudvarmester, 1783–1785 között horvát bán volt. Felesége Antonia Franziska Nicoletta Richard de la Potréau (1726–1801) volt, akitől két gyermeke (Ferenc és Anna Mária) született. MARKÓ 2001. II. 441–442. Markó születési és halálozási helyet nem ad, azt az Esterházy-honlap német nyelvű életrajzából vettük: <http://de.esterhazy.net> Felesége adatai: <http://www.geni.com/people/Antonia-Franziska-Nicoletta-Richard-de-la-Potr%C3%A9au/6000000016251261405>

¹⁶ A szerző téved: gr. Grassalkovich Antal lánya, Grassalkovich Erzsébet (1767–1823) nem az 1785-ben elhunyt Esterházy Ferencnek, hanem a fiának, ifjabb gróf Esterházy Ferencnek (1758–1815) volt a felesége. NAGY IV. 90–91.

¹⁷ Boross János katonatiszt lehetett, mivel a városi kapitány tisztség ekkoriban még nem létezett. Pápán a közbiztonságra, a tűzvédelemre, a város gazdálkodására a városi hadnagy felügyelt. Vö. HUDI 2005. 54–55.

¹⁸ Tallián Ferenc a veszprémi ág alapítójának, Tallián Ferencnek (1700–1773) a fia lehetett. BALOGH–SZLUHA 1999., második (Szluha-féle) rész, 157. Vizeki Tallián Ferenc 1752-ben Veszprém vármegye esküdtje, 1782-ben szolgabírája volt. Vö. KISS 1908. 38., LISZKAY 1875. 153–154. DREL III. 62. e. Liszkay-gyűjtemény, No. 470. Vizeki Tallián Ferenc Veszprém vármegyei szolgabíró és Horváth József táblabíró bizonyítványa a pápai reformátusok Esterházy Károly egri püspökhöz és annak uradalmi prefektusához küldött beadványáról. 1782. szeptember 10.

¹⁹ Hőgyészi Imre a köznemes birtokos Hőgyészi család tagja.

²⁰ Káldy János katolikus birtokos, 1779-ben Veszprém vármegye esküdtje, 1790-ben alszolgabírája volt. Vö. HUDI 1986. 10.

²¹ A szövegben nyomdahibából eredően: 1875.

Szegényház²² lakója is költözködött ide: Jaksits György 1787. november 19-én. Váratlan utasok is jöttek ide: Szadler János óvári lakos Pápára jövet 1786. január 15-én végleges otthonába érkezett.

Nem tudjuk sem a napot, sem az órát, amikor az utolsó útra indulunk. Meghatódva látjuk az élet reményeinek kicsi lakását. Az első gyermek lakó nemes Csák József 11 napos leánya: Mária (1785. július 13.) A sok apró ház legfiatalabb lakója Somogyi János tanácsos²³ Ferenc nevű gyermeke (1787. december 17.), aki pár órát élt. Az elmúlás könyörtelenségét nemes Vigyázó József²⁴ 19 éves felesége, Horváth Mária (1786. január 31.) ideköltözése kezdi meg. A fiatal élet boldogságát megrabolni és elvenni a halál kérhetetlen hatalmának igazi bizonyítéka. Nincs itt maradandó városunk. Az élet rohanás, száguldás a csendes birodalom kapuja felé.

A város második megtekinthető templomi kriptája a bencések temploma alatt van. Háromszáz évvel ezelőtt letelepedett fehér barátok, a magyar eredetű pálos rend temetkező helye. A templomot építő Acsády Ádám,²⁵ [a] pápai plébánosból lett veszprémi püspök koporsója körül a szerzetesek egyszerű nyugvóhelyét látjuk. Tudós tanárok, országos nevű szónokok, szent életű papok, az élet diadalmas hősei pihennek itt csendesen és elfeledten.²⁶ Reverendájukat²⁷ már megrágta az idő vasfoga. Tudomány, hírnév, sikerek,

²² A Szentilonay-féle szegényházat Szentilonay József (1693–1769) pápai születésű esztergomi kanonok alapította 1756-ban, működését 1757-ben kezdte meg. KISS 1908. 115–118.

²³ Medgyesi Somogyi János (Izsákfa, 1756. április 21. – Pest, 1809. december 23.) 1787–1791 között Veszprém vármegye alispánja, többek közt a Veszprém megyei Bakonyjákó, Döbrönte, Lovászpátona és Pápakovácsi, a Vas megyei Izsákfa földesura. 1787-ben Pápán volt a megyeszékhely, így az ő gyermekéről lehet szó. Életrajza: TUNGLI 1995. 181. Gróf Somogyi Nepomuki János udvari tanácsos 1796-ban 271.000 forintért vásárolta meg eladósodott unokaöccsétől, gróf Festetich Ferentől a lovászpátonai birtokot. Vö. PÖLÖSKEI 2009. 107.

²⁴ Vigyázó József katolikus köznemes birtokos, 1810-ben Veszprém vármegye esküdtje. HUDI 1986. 20.

²⁵ Acsády Ádám (Pápa, 1680 kr. – Veszprém, 1744. október 10.) 1711-től pápai plébános, 1725–1729 között veszprémi püspök, a győri jezsuita templom és a pápai pálos templom építtetője. Pápán hunyt el 1744. október 11-én. KISS 1908. 129–130., SZIKLAY 1941. 384., VARGA 2009. 10.

²⁶ A bencés kriptá „lakóit” részletebben ismerteti: JANKÓ 1997–1999., KATONA 1973. 109–128

²⁷ A szövegben nyomdahiabával: *Revecendejukat*.

vagyon az elfeledett városban már nem választófal, itt kegyetlen egyforma-ságban rohannak a porrá levés felé.

1782. szeptember 4-én a csend birodalmába bevonul P. Niklos Apolináris melki kamalduli szerzetes.²⁸ A kriptá legidősebb lakója, nemes Horváth Zsuzsanna (1780. február 12.) 103 évet élt.²⁹

Elérzékenyülve gondolunk a feloszlatott, száműzött szerzetesek visszatérésére.³⁰ Ha nem engedték Isten dicsőségét a magyar keresztény kultúra hirdetését ősi házukban hirdetni, akkor legalább az elnémult kolostor falai alatt legyenek egyek. (P. Molnár Elek 1822. június 24., Stasits Elek 1824. október 24., Kemény Antal 1825. február 19., Höltzl Ágoston 1829. augusztus 1.)³¹

A bűn szennyes árja 1919-ben elöntötte a megszentelt béke helyeit. Hullafosztogató csőcselék örültsége tombolt itt. Embercsordák jártak akkor.

[...] ³² 25-én 49 távozója volt az élők városának. A kápolna kriptájába ezen a napon hármat temettek el: Magyary Rozáliát, Markovits Mihályt és Sveikofer Ferencet.³³

Városunk legrégebbi temploma, a ferencesek szentélye alatt a legnépesebb nyugvóhelyet találjuk. Itt temették el Nádasdy Baltazár gróf özvegyét, Berényi Erzsébet grófnőt (1787. június 9.),³⁴ Zichy Annát (1781. október 31.),³⁵

²⁸ A melki elírás lehet *majki* helyett. Jankó Lászlónak bizonyára igaza volt, amikor azt írta, hogy Miklós Apollinaris rendjének 1782-ben történt eltörlése után „nyilván a Komárom megyei Majkról költözvén ide, Pápán a jobb létre szenderült. Miseruhában helyezték koporsóba.” JANKÓ 1997–1999. 2. A koporsó latin nyelvű feliratából azt is megtudjuk, hogy „PATER APOLINARIS NIKLOS” kamalduli szerzetes 1782. szeptember 3-án, életének 57. évében hunyt el. Sajnos, korábbi lakóhelyét a felirat nem említi.

²⁹ Koporsófeliratát közli: JANKÓ 1997–1999. 5.

³⁰ II. József 1782. január 12-én adta ki azon rendeletét, amely 1786-ig feloszlatta az oktatással, betegápolással és tudományok művelésével nem foglalkozó rendeket: a bencés, a ciszterci, a domonkos, a ferences, a kamalduli, a kapucinus, a karmelita, a karthauzi, a klarissza, a pálos, a premontrei rendet. Ezzel 1484 férfi, 190 női szerzetes életét változtatta meg. Vö. BENDA 1983. II. 592. Pápán a pálos rendet 1786. május 20-án törölték el. KISS 1908. 82.

³¹ Itt az elhunyt pálosokat sorolja fel.

³² A mondat eleje hiányzik a közleményből.

³³ Sveikofer = Schweighofer, Schweighoffer

³⁴ Nádasdi és fogarasföldi Nádasdy Boldizsár felesége, karancsberényi gróf Berényi Erzsébet (Rajka, 1707–Pápa, 1787). <http://www.geni.com> [letöltés: 2014. szeptember 3.]

Vigyázó Mihályt (1781. november 17.)³⁶ és Csuzy Gáspárt³⁷ (1782. július 9.). Papok és más rendi szerzetesek is pihennek itt. Az elfeledett város lakói közül itt külön kiemeljük Fráter Bertalant, aki a bakonyi remeteség utolsó képviselője lehetett.³⁸ 52 éves korában (1778. szept. 25.) tette meg végső útját a remeteségből a néma város otthonába.

Az élők városa most a csend birodalmában jár. Azt a várost kerestem fel, ahol nincs rohanás, küzdés, nyomor, könnyezés és szenvedés. Nincs harag, gyűlölködés, csak béke és csendesség. Meggyulladnak az Örök fény mécsei, illatoznak a késő őszi szeretetet jelző virágai. A sírhantokon pedig néhol lepereg a fájdalom könnycseppje. A város forgatagában, a templomok alatt, elfelejtett város sok száz lakása felett a feledés könyörtelensége uralkodik. Itt felettünk az örökmécs fénye lobog, az oltárok virágai illatoznak. Az elfelejtettek felett mindennap megújul Krisztus csodálatos áldozata és a nap terhét hordozók imája száll az ég Ura felé. Az álmuk felett az élet és halál Ura őrökdi. Naponkint, vasárnaponkint mi is a templomokba járunk, nem

³⁵ Zicsi és vásonkeő-i Zichy Anna vizeki Tallián Gábor somogyi alispán (1770–1785) felesége volt, aki Rozália lányánál és vejénél, Csuzy Gáspár pápai köznemesnél tartózkodott, mielőtt meghalt. A somogyi alispánok névsora a Somogy Megyei Levéltár honlapján: <http://www.som-onkorm.hu> [letöltve: 2014. szeptember 3.]

³⁶ Vigyázó Mihály Vigyázó Mátyás köznemes birtokos és Acsády Éva házasságából született 1718. február 16-án Pápán, ugyanitt hunyt el 1781. november 17-én. A Vigyázó családra vonatkozó adatokat lásd a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület honlapján: <http://www.macse.org/gudenus/mcsat/fam.aspx?id=92047> [letöltés: 2014. szeptember 3.] A honlap adattárában a halálozás helye és ideje nem szerepel.

³⁷ Csuzy Gáspár katolikus birtokos köznemes. Özvegye, vizeki Tallián Rozália 1814-ben kelt végrendeletében alapította a *pápai asszonyispotályt*, amely 1816. április 1-én, Zsoldos János Veszprém vármegyei tiszti orvos igazgatásával kezdte meg működését. MÉSZÁROSNÉ VARGA 1976. 21. A *Rozália Franciska nevű asszonyispotályt* gróf Esterházy Miklós és felesége 12 ágyassá bővítette és fenntartásához is hozzájárult. 1846-ban tőkéje 44.215 váltóforintot tett ki. Magánkórháznak számított, melyet a vármegyei főorvos és vármegyei sebész felügyelt. A betegeket közvetlenül egy bentlakó sebész látta el. VeML IV. 1. b. 2042/1846. közgy. sz. Cseresnyés Sándor vármegyei főorvos jelentése Pápa város egészségügyi intézményeiről. Pápa, 1846. október 30. – A város csak 1847-ben választott először *felügyelőt* a kórház felvigyázására. Vö. HUDI 1995. 64.

³⁸ A remete a pápai Kálváriánál élt. A szerző Fráter Erős Bertalanról később is megemlékezett. MOLNÁR István: Pápa legutolsó remetéje. = PV 1943. április 25. Közreadja: MEZEI 217–218. Bertalan egyébként nem az utolsó remete volt: a városi tanács az Ignác nevű remete konvencióját 1806-ban 40-ről 100 forintra emelte. Vö. HUDI 1995. 65.

ÚJRAOLVASÓ

ACTA PAPENSIA XIV (2014) 3–4.

is gondolunk, nem is imádkozunk az alattunk, a csend birodalmában lévő-
kért. Pedig mi is lehet, hogy rövidesen elérkezünk a nagyobb városba, az
elfelejtettek birodalmába.

RÖVIDÍTÉSEK

DPL	= Dunántúli Protestáns Lap
PH	= Pápai Hírlap
PV	= Pápa és Vidéke
SMMK	= Somogyi Múzeumok Közleményei
VÉL	= Veszprémi Érseki Levéltár
VeML	= Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára
VH	= Veszprémi Hírlap
VMMK	= A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

DREL III. 62. e.	Pápai Református Egyházközség igazgatásai, ügyviteli iratai. Liszkay- gyűjtemény (1510–1811)
VeML IV. 1. b.	Veszprém vármegye köz- és kisgyűléseinek iratai (1697–1848)

IRODALOM

- BALOGH–SZLUHA 1999 = BALOGH Gyula – SZLUHA Márton: Vas vármegye nemes család-
jai. Bp., 1999.
- BEDY 1937 = BEDY Vince: A győregyházmegyei papnevelés története. Győr, 1937. (Győregy-
házmegye múltjából II.)
- BENDA 1983 = BENDA Kálmán (főszerk.): Magyarország történeti kronológiája a kezdetektől
1970-ig. I–IV. Második kiadás. Bp., 1983.
- ÉRI 1963 = ÉRI István: Beszámoló a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság 1962. évi mun-
kájáról. = VMMK 1/1963. 17–24.
- HUDI 1986 = HUDI József: Veszprém vármegyei tisztségviselők adatai. Kézirat. Veszprém,
1986.
- HUDI 1995 = HUDI József: Pápa város önkormányzata a későfeudalizmus időszakában
(1730–1847). Pápa, 1995. (Fejezetek Pápa város történetéből 2.)

- JANKÓ 1997–1999 = JANKÓ László: A pápai „fehér barátok” templomkriptája. = Lapok Pápa történetéből 1997–1999. 2–6.
- KARLINSZKY 2013 = KARLINSZKY Balázs (szerk.): A Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár fond- és állagjegyzéke. Veszprém, 2013.
- KATONA 1973 = KATONA Imre: A pápai bencés templom kriptája. = Orvostörténeti Közlemények 66–68. 1973. 109–128.
- KISS 1908 = KISS István: A pápai plébánia története. Pápa, 1908.
- KRÁNITZ 2013 = KRÁNITZ Zsolt: „Késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi önéletrajzai (1943). Pápa, 2013. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai, Forrásközlések 13.)
- LISZKAY 1875 = LISZKAY József: A pápai evang. ref. egyház levéltára 1510–1811. Pápa, 1875.
- MARKÓ 2001–2007 = MARKÓ László (főszerk.): Új magyar életrajzi lexikon. I–VI. Bp., 2001–2007.
- MÉSZÁROS NÉ VARGA 1976 = MÉSZÁROS NÉ VARGA: Zsoldos János (1767–1832) Veszprém vármegye első tisztiorvosa. = Orvostörténeti Közlemények 80. 1975. 27–47.
- MEZEI 2001 = Várostartörténet és közműveltség. Helytörténeti írások a régi pápai sajtóból. Az írásokat válogatta és szerkesztette Mezei Zsolt, a jegyzeteket és bibliográfiát összeállította Hermann István, Hudi József, Mezei Zsolt. Pápa, 2001. (A Pápai Művelődéstörténeti Társaság kiadványai 14.)
- NAGY 1857–1868 = NAGY Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I–XIII. Pest, 1857–1868.
- NAGY 1957 = NAGY László: A Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820–1956. Veszprém, 1957. (Veszprémi Könyvek 2.)
- PEIFFER 1987 = PFEIFFER János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950). Püspökei, kanonokjai, papjai. Görres Gesellschaft, München, 1987.
- PÖLÖSKEI 2009 = PÖLÖSKEI István: Lovászpátona. Kiadja Lovászpátona Község Önkormányzata, Pápa, 2009.
- RUFFY 1977 = RUFFY Péter: Arany János levelezése. = Új Szó [Bratislava] 30 (1977) 58. sz. (február 28.) 4.
- SZIKLAY 1941 = SZIKLAY János: Dunántúli kulturmunkások. Dunántúli Közművelődési Egyesület, Bp., 1941.
- TUNGLI 1995 = TUNGLI Gyula: Izsákfa évszázadai. Izsákfa, 1995.
- TUNGLI 1997 = TUNGLI Gyula (főszerk.): Pápai pedagógus lexikon. Pápa, 1997.
- VARGA 1998 = VARGA Béla (főszerk.): Veszprém megyei életrajzi lexikon. Veszprém, 1998.
- VARGA 2009 = VARGA Béla: Veszprém város lexikona. Kiadja Varga Béláné. Veszprém, 2009.

FÜGGELÉK

MOLNÁR ISTVÁN MŰVEINEK VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA

I. Önálló művek

1. Pápa város múltjából és jelenéből. 1. füzet. Keresztény Nemzeti Nyomdavidavállalat, Pápa, 1941. [38] p.
2. A zirci apátság elfelejtett pápai otthonában. Keresztény Nemzeti Nyomdavidavállalat Rt., Pápa, 1941. 23 p.
3. Apácatorna. Egyházmegyei Könyvnyomda, Veszprém, 1942. 22 p. [Új kiadása: Jókai Mór Városi Könyvtár, Jókai Reprint 14. Pápa, 2005.]
4. Fehér barátok Pápán. A bencés (egykor pálos) templom építésének és felszentelésének 200. éves jubileumára írta – –. Keresztény Nemzeti Nyomdavidavállalat, Pápa, 1942. 32 p. [Reprint kiadás: Szent István Római Katolikus Egyházközség, Pápa, 1999.]
5. Pápa megyei város levéltára. Keresztény Nemzeti Nyomdavidavállalat, Pápa, 1942. 57 p.

II. Cikkék, tanulmányok

1. Az Eucharisztia előtt hódoló ifjúságunk. = PV 35 (1938) 19. sz. (május 8.) 1.
2. A Szentlélek diadalmas ünnepe Pápán. = PV 37 (1940) 20. sz. (május 19.) 1–2.
3. Restaurálják a ferencesek templomát. PV 37 (1940) 40. sz. (október 6.) 1.
4. Paradicsomvölgyi „néma barátok” kolostorának romjainál. = PV 37 (1940) 41. sz. (október 13.) 1–2.
5. Hogyan készülnek a freskók a ferencesek templomában? = PV 37 (1940) 43. sz. (október 27.) 1–2.
6. Az elfelejtett város. = PV 37 (1940) 44. sz. (november 3.) 1–2.
7. Legfontosabb szempontok a Főtér rendezésénél. = PV 37 (1940) 45. sz. (november 10.) 1.
8. Vandálok Pápán. = PV 37 (1940) 46. sz. (november 17.) 3.
9. Hogyan lehet aranyos ruhába öltözni? = PV 37 (1940) 47. sz. (november 24.) 2.

10. Ahol a halottak élnek és a némák beszélnek. = PV 37 (1940) 51. sz. (december 22.) 2.
11. Iskolarádió – rádiós iskola. = PV 37 (1940) 51. sz. (december 22.) 4.
12. Pápa legtragikusabb esztendeje. = PV 38 (1941) 1. sz. (január 5.) 1–2.
13. Pálosok Pápán. I–V. = PV 38 (1941) 3. sz. (január 19.) 1–2., 4. sz. (január 26.) 1–2., 5. sz. (február 2.) 2., 7. sz. (február 16.) 2., 8. sz. (február 23.) 1–2.
14. Népszámlálás Pápán 1782-ben. = PV 37 (1941) 6. sz. (február 9.) 2.
15. A zirci apátság elfelejtett pápai otthonában. I–II. = PV 38 (1941) 13. sz. (március 30.) 2., 15. sz. (április 13.) 3.
16. Hogyan vesztette el ősi formáját a zirci apátság pápai otthona. = PV 38 (1941) 17. sz. (április 27.) 2.
17. Befejezéséhez közeledik a ferencesek templomának restaurálása. = PV 38 (1941) 21. sz. (május 25.) 1.
18. Szent Kereszt Társaság Pápán 1752-ben. = PV 38 (1941) 38. sz. (szeptember 21.) 2.
19. Pápa város levéltára. Új otthonába költözik a szakszerűen elrendezett levéltár. = PV 38 (1941) 39. sz. (szeptember 28.) 2.
20. Néhány időszerű iskolakérdés. = PV 39 (1941) 41. sz. (október 12.) 1.
21. Régi pápai karácsonyi szokások. = PV 38 (1941) 52. sz. (december 28.) 4.
20. 1881. december 7. = PV 38 (1941) 49. sz. (december 7.) 1.
21. Most és régen. [I–II.] = PV 39 (1942) 5. sz. (február 1.) 2., 15. sz. (április 12.) 1.
22. Hogyan védekezett Veszprémmegye a veszethez 1786-ban. = VH 50 (1942) 10. sz. (február 4.) 3–4.
23. Igryc basa cigányaitól Beniczky Miklós nótáriusig. = PV 39 (1942) 6. sz. (február 8.) 1.
24. Botrány a Három Rózsa előtt. = PV 39 (1942) 7. sz. (február 15.) 2.
25. Pipálni tilos a széna és szalma közelében. = PV 39 (1942) 9. sz. (március 1.) 2.
26. Káromkodás: „12 páltza”. = PV 39 (1942) 11. sz. (március 15.) 1–2.
27. Mindnyájunknak el kell menni... = PV 39 (1942) 12. sz. (március 22.) 2.
28. Amikor jegy nélkül is jegyrendszer volt Pápán. = PV 39 (1942) 16. sz. (április 19.) 1–2.
29. A Baross Szövetség harca a pápai keresztény kereskedelemért. = PV 39 (1942) 17. sz. (április 26.) 2.

30. 10-et ütött már az óra... = PV 39 (1942) 18. sz. (május 3.) 2.
31. 1842. június 13-án egyesült a Belső-, az Alsó- és a Felsőváros. = PV 39 (1942) 24. sz. (június 14.) 1–2.
32. Kazinczy Ferenc feljegyzései a pápai nagytemplomról 1812-ben. = PV 39 (1942) 43. sz. (október 25.) 1–2.
33. A bencés templom jubileumi ünnepei. = PV 39 (1942) 43. sz. (október 25.) 1–2.
34. Egy elfeledett és befalazott lakóhelyen. = PV 39 (1942) 45. sz. (november 8.) 2.
35. A pápai „szöllőhegy” törvényei 1764-ben. = PV 39 (1942) 46. sz. (november 15.) 2.
36. Követnünk kell Sopron példáját! [A pápai kultúrkincsek megmentése a háború pusztításaitól.] = PV 39 (1942) 49. sz. (december 6.) 2.
37. Jászai József: Rábatamási község múltja és jelene. Sopron, 1942. 62 l. [Könyvismertetés.] = PV 39 (1942) 52. sz. (december 27.) 4.
38. Mikor kezdődött Pápán az utcák és a terek világítása? = PV 40 (1943) 3. sz. (január 17.) 3.
39. Így kezdődött... A zsidóság térfoglalása és visszaélései. = PV 40 (1943) 7. sz. (február 14.) 3.
40. Egy pápai őstehetség otthonában. [Látogatás Illés Ferenc szobrásznál.] = PV 40 (1943) 9. sz. (február 28.) 1–2.
41. Statárium: Varasdy Imre szolgabíró 1778. évi parancsai. = PV 40 (1943) 10. sz. (március 7.) 1.
42. Lapunk hőskoráról nyilatkozott Grátzer János, a „Pápa és Vidéke” első kiadója és főszerkesztője. = PV 40 (1943) 13. sz. (március 28.) 2.
43. Pápa utolsó remetéje. = PV 40 (1943) 17. sz. (április 25.) 1.
44. Zrínyi Miklós kapcsolatai Pápával. = PV 40 (1943) 22. sz. (május 30.) 2.
45. Restaurálják a Kálvária-templomot. = PV 40 (1943) 32. sz. (augusztus 8.) 2.
46. Értékes oklevelekkel gazdagodott a Városi Levéltár. = PV 40 (1943) 36. sz. (szeptember 5.) 2.
47. Városunk barokk szobrai a teljes pusztulás előtt. = PV 40 (1943) 38. sz. (szeptember 19.) 2.
48. Saxa loquuntur... [Alcímek: Elfelejtett régi kőbevésett írás. – A város egyik legkiválóbb szülöttének ismeretlen emléke. – Elkészült Acsády

- Ádám veszprémi püspök első életrajza.] = PV 40 (1943) 45. sz. (november 7.) 2.
49. A pápai Egészségház tizedik évfordulója. = PV 40 (1943) 46. sz. (november 14.) 1–2.
50. Az alsóvárosi tanács 1823. november havában. = PV 40 (1943) 48. sz. sz. (november 28.) 2.
51. 157 évvel ezelőtt 4, most 15.000 katolikus lakik városunkban. [XVIII. századi várostörténeti adatok.] = PV 40 (1943) 50. sz. (december 12.) 2.
52. Pápai leventék. = PV 40 (1943) 52. sz. (december 26.) 3.
53. 1744. január hónapban kezdték készíteni a bencés templom főoltárát. = PV 41 (1944) 2. sz. (január 9.) 2.
54. A Szent Anna plébániatemplom múltjából. = PV 41 (1944) 6. sz. (február 6.) 2.
55. Jellachich betörésének hatása Pápán. = 41 (1944) 11. sz. (március 12.) 2.
56. Sürgősen megvalósítandó teendőink [Pápa város országos jelentőségű értékeinek megóvása a háborús pusztításoktól.] = PV 41 (1944) 12. sz. (március 19.) 2.
57. Ismeretlen sorok városunk küzdelmes múltjából. = PV 41 (1944) 14. sz. (április 2.) 2.
58. Acsády Ádám veszprémi püspök, Pápa szülötte halálának 200 éves jubileumára. = PV 41 (1944) 42. sz. (október 15.) 1–2.
59. Emlékezés Ádám Ivánra (1844–1928). = VMMK 4/1965. 5–20.
60. A magyarországi pálosok „Zöld kódex”-ének somogymegyei regesztái. = SMMK 2. Kaposvár 1975. 217–233.
61. A magyarországi pálosok „Zöld Kódex”-ének Veszprém megyei regesztái. = VMMK 11/1979. 301–312.
62. Tüskevár barokk kori emlékeinek története. = Művészettörténeti Értesítő 30 (1981) 1. sz. 23–28.

III. A műveiről megjelent ismertetések

1. [Név nélkül]: Molnár István: Pápa város múltjából és jelenéből. – Pápa, 1941. (Különlenyomat a „Pápa és Vidéke” c. hetilapból. 38 l.) = PV 38 (1941) 25. sz. (június 22.) 4.

2. (Jean d'Or.):³⁹ Pápa város múltjából és jelenéből. Írta Molnár István. A zirci apátság elfelejtett pápai otthonában. Írta Molnár István. = PH 38 (1941) 26. sz. (június 28.) 4.
3. (Jean d'Or.): Apácatorna. Írta: Molnár István. Veszprém, 1942. 8°, 22 oldal. = PH 39 (1942) 34. sz. (augusztus 22.) 4.
4. [Név nélkül]: Molnár István: A fehér barátok Pápán. A bencés templom építésének és felszentelésének 200. évfordulója. Pápa, 1942. = PV 39 (1942) 43. sz. (október 25.) 4.
5. (Jean d'Or.): Molnár István: Pápamegyei város levéltára. Nagy oktáv, 60 oldal. Pápa város kiadása. 1942. PH 39 (1942) 46. sz. (november 14.) 4.
6. (Sz.): Molnár István: Pápa megyei város levéltára. Pápa, 1942. 61 l. [Könyvismertetés.] = PV 39 (1942) 46. sz. (november 15.) 2.

³⁹ A *Jean d'Or* tréfás írói álnév mögött *Sándor Pált* kell keresnünk, aki 1939–1944 között volt felelős szerkesztője a Pápai Hírlapnak. Szerkesztői adatai: NAGY 1957. 65. Alighanem elsőként *Arany János* nevezte magát így Petőfi Sándorhoz címzett verses levelében: „*Imádott barátom, jó Petőfi Sándor, / Szívélyes üdvözlését íme küldi Jean d'Or.*”. Vö. RUFFY 1977. 4. – Az első világháború előtt *Deutsch Sándor*, az Ország–Világ munkatársa is használta ezt az írói álnevet. Az Ország–Világ = PH 6 (1909) 50. sz. (december 11.) 6.